

БҮГД НАЙРАМДАХ СЕРБИ УЛСЫН БОЛОВСРОЛЫН ТОГТОЛЦОО

Зарим тоо баримт

Нутаг дэвсгэр: 34,116 км² (Косово ороогүй)

Нийслэл: Белград

Мөнгөний нэгж: динар (RSD)

Хүн ам: 6,871,547 (2021 оны 5 дугаар сарын байдлаар, Косово ороогүй)

Албан ёсны хэл: серби

Оршил

Серби буюу албан ёсоор Бүгд Найрамдах Серби Улс нь Европын зүүн өмнөд, Балканы хойгийн төв хэсэгт орших далайд гарцгүй орон. Хойд талаараа Унгар, зүүн талаараа Румын, Болгар, өмнө талаараа Умард Македон, Албани, баруун талаараа Хорват, Босни-Херцеговин, Монтенегро улсуудтай тус тус хиллэдэг.

Серби улсын боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага нь Бүгд Найрамдах Серби Улсын Боловсрол, шинжлэх ухаан, технологийн хөгжлийн яам болно. Тус Яам нь сургуулийн өмнөх боловсрол, бага, дунд, дээд боловсролын судалгаа, төлөвлөлт, хөгжлийн чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулахын зэрэгцээ дараах чиг үүргийг гүйцэтгэнэ. Үүнд:

- сургуулийн өмнөх, бага, дунд, дээд боловсрол, оюутны стандартад захиргааны хяналт тавих;
- гадаад дахь серби хүүхдүүдэд нэмэлт боловсрол олгох;
- бүх шатны боловсролын байгууллагын барилга байгууламж

барих, тоноглох, засварлахад оролцох;

- боловсролын салбарын ажилтнуудын ажлын үнэлгээ, сургалтад хяналт тавих;
- гадаад улс орнуудад эзэмшсэн боловсролын баримт бичгүүдийг баталгаажуулах, адилтгах;
- авьяаслаг оюутан суралцагчдын нийгмийн халамжийг сайжруулах;
- тусгай хэрэгцээ шаардлагатай оюутан, суралцагчдын нийгмийн халамжийг сайжруулах гэх мэт.

Сургуулийн өмнөх боловсрол

Сургуулийн өмнөх боловсролын тухай хуульд зааснаар бага насны хүүхдийг элсүүлэх журмыг тухайн байгууллага өөрөө тогтоодог бөгөөд үүсгэн байгуулагч нь батална. Зургаан сартайгаас 3 хүртэлх насны хүүхдүүд ясли, 3-5 насны хүүхдүүд цэцэрлэгт хамрагдана. Сургуулийн өмнөх боловсролын байгууллагад хүүхдээ хамруулах хүсэлтэй эцэг эх, асран хамгаалагчид нь зөвхөн хамран сургах тойрог гэхгүйгээр ясли, цэцэрлэгийг

өөрсдөө сонгох боломжтой байдаг. Сербид улсад 5.5 – 6.5 насны хүүхдүүд сургуулийн бэлтгэл ангид заавал хамрагдах ёстой бөгөөд төрийн өмчийн болон хувийн хэвшлийн сургуулийн өмнөх боловсролын байгууллагууд нь энэ насны хүүхдүүдийн жагсаалтыг заавал гаргасан байх шаардлагатай.

Сургуулийн өмнөх боловсролын байгууллагын үйл ажиллагаа нь олон талт бөгөөд үндсэн чиг үүрэг болох хүмүүжил, боловсролоос гадна хүүхдийн хоол тэжээл, асаргаа, урьдчилан сэргийлэх эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллыг багтаадаг. Хүүхдийн сайн сайхан байдлыг дэмжих нь сургуулийн өмнөх боловсролын үндсэн зорилго юм. Сургуулийн өмнөх боловсрол нь боловсрол, хүмүүжлийн тогтолцооны эхний шат болохын хувьд боловсролын үндсэн чадамжийг хөгжүүлэх үндэс суурийг тавьж, улмаар боловсролын тасралтгүй байдлыг хангадаг.

Бүлэг дүүргэлтийн хамгийн бага хэмжээг хэмжээг хуулиар тогтоосон байдаг ч 20 хүртэл хувиар нэмэгдүүлэх боломжтой. Жишээлбэл, 6 сараас 1 нас

хүртэлх хүүхдүүдийн хувьд 7, 1-2 насны хувьд 12, 2-3 нас – 16 гэх мэт.

Суурь боловсрол боловсрол

Сербид хүүхдүүд 7 настайдаа сургуульд элсэнэ. Тодруулбал, нэгдүгээр ангид элсэхийн тулд хүүхэд дор хаяж 6.5, дээд тал нь 7.5 настай байх ёстой цорын ганц шаардлага тавьдаг. Хөгжим, бүжгийн, балетийн бага сургуулиадын хувьд элсэлтийн шалгалт авна. Сургуульд бэлтгэгдсэн байдлыг үнэлэхийн тулд сургуулийн сэтгэл зүйч оношилгоо хийж, үнэлгээ өгөх бөгөөд энэхүү дүгнэлтэд үндэслэн шаардлагатай тохиолдолд элсэлтийг нэг жилээр хойшлуулах тохиолдол байна. Эцэг эх, асран хамгаалагчид хамран сургах тойргийнхоо сургуулиудад хүүхдээ хамруулна.

Хичээлийн жил 9 дүгээр сарын 1-нд эхэлнэ, 2 улиралтай. Ээлжит хичээлийн үргэлжлэх хугацаа 45 минут байна.

Боловсрол, шинжлэх ухаан, технологийн хөгжлийн яам нь Боловсролын хөгжлийн хүрээлэнтэй хамтран Үндэсний сургалтын хөтөлбөрийг боловсруулан гаргадаг.

Хүснэгт 1. Бага ангийн сургалтын төлөвлөгөө

Хичээл	1 дүгээр анги		2 дугаар анги		3 дугаар анги		4 дүгээр анги	
	7 хоног	жил	7 хоног	жил	7 хоног	жил	7 хоног	жил
Серби хэл 1, үндэсний цөөнхийн хэл	5	180	5	180	5	180	5	180
Серби хэл 2*	2	72	2	72	3	108	3	108
Гадаад хэл	2	72	2	72	2	72	2	72
Математик	5	180	5	180	5	180	5	180
Хүрээлэн буй орчин	2	72	2	72	-	-	-	-
Байгаль ба нийгэм	-	-	-	-	2	72	2	72
Дүрслэх урлаг	1	36	2	72	2	72	2	72

Хөгжмийн боловсрол	1	36	1	36	1	36	1	36
Биеийн тамир, эрүүл мэндийн боловсрол	3	108	3	108	3	108	3	108
Дижитал ертөнц	1	36	1	36	1	36	1	36
НИЙТ	20-22**	720-792**	21-23**	756-828**	21-24**	756-864**	21-24**	765-864**

*сургалтын хэл цөөнхийн хэл

**үндэстний цөөнхийн сурагчдын сургалтын цаг

Бага ангид гадаад хэлийг заавал заадаг. Нэгдүгээр гадаад хэл ихэвчлэн англи хэл байдаг бол хоёрдахь гадаад хэлийг сургууль өөрөө зохицуулан герман,

франц эсвэл орос хэлний аль нэгийг оруулдаг. Боломжтой тохиолдолд бусад хэл (итали, испани гм) заадаг байна.

Хүснэгт 2. Дунд ангийн сургалтын төлөвлөгөө

Хичээл	5 дугаар анги		6 дугаар анги		7 дугаар анги		8 дугаар анги	
	7 хоног	жил	7 хоног	жил	7 хоног	жил	7 хоног	жил
Серби хэл 1, үндэсний цөөнхийн хэл	5	180	4	144	4	144	4	136
Серби хэл 2*	3	108	3	108	3	108	2	68
Гадаад хэл	2	72	1	36	1	36	1	34
Дүрслэх урлаг	2	72	1	36	1	36	1	34
Хөгжмийн боловсрол	2	72	1	36	1	36	1	34
Түүх	1	36	2	72	2	72	2	68
Газарзүй	1	36	2	72	2	72	2	68
Физик	-	-	2	72	2	72	2	68
Математик	4	144	4	144	4	144	4	136
Биологи	2	72	2	72	2	72	2	68
Хими	-	-	-	-	2	72	2	68
Техник, технологи	2	72	2	72	2	72	2	68
Мэдээлэл зүй, компьютерийн шинжлэх ухаан	1	36	1	36	1	36	1	34
Биеийн тамир, эрүүл мэндийн боловсрол	2	72	2	72	3	108	3	102
НИЙТ	24-27**	918-1026**	25-28**	954-1062**	28-31**	1008-1116**	28-30**	952-1020**

*сургалтын хэл цөөнхийн хэл

**үндэстний цөөнхийн сурагчдын сургалтын цаг

Зарим сургуулиудын хувьд англи, франц гэх мэт хос хэлний ангийг хичээллүүлдэг,

энэ нь ихэвчлэн 7 ба 8 дугаар ангид байх бөгөөд элсэх сонирхолтой хүүхдүүд шалгалт өгч ордог байна.

Суралцах бэрхшээлтэй хүүхдүүдийн хувьд тухайн сургуулиас эцэг эх, асран хамгаалагч, багш, сэтгэл зүйчээс бүрдсэн баг гарч Ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөлтийг боловсруулан хэрэгжүүлдэг. Сурах бичиг, сургалтын материалд тавих шаардлагыг Сурах бичгийн тухай хуулиар зохицуулдаг бөгөөд жил бүр Үндэсний сургалтын хөтөлбөрийн зорилгод нийцүүлэн Боловсролын үндэсний зөвлөл болон Боловсролын хөгжлийн хүрээлэн хамтран Сурах бичгийн төлөвлөгөөг боловсруулан гаргаж, Сайд баталдаг. Энэхүү төлөвлөгөө нь тухайн хичээлийн жилд сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг дэмжих зорилго бүхий сурах бичиг болон сургалтын хэрэглэгдэхүүний жагсаалтыг багтаана. Дээр дурдсан 2 байгууллага нь дараах чанарын стандартыг боловсруулдаг. Үүнд:

- сурах бичгийн агуулга,
- сургалтын болон сэтгэл зүйн шаардлага,
- дидактикийн болон арга зүйн стандарт,
- хэл найруулгад тавих шаардлага,
- ёс зүйн шаардлага,
- хэлбэр, дизайнд тавих шаардлага,
- бусад шаардлага багтана.

Сурагчдын хэрэгцээ, нас, биеийн онцлогт нийцүүлэн сурах бичгийн жин, форматыг сайтар харгалзан үздэг. Сургалтад мэдээлэл, харилцааны технологийн хэрэглээг нэмэгдүүлэх зорилгоор сурах бичиг бүрийг электрон хэлбэрт оруулсан.

Бүрэн дунд боловсрол

Хүүхдүүд бага боловсролын төгсөлтийн шалгалт болон голч оноонд тулгуурлан бүрэн дунд боловсрол буюу ахлах ангид элсэнэ. Бүрэн дунд боловсролын сургуулиуд нь 3-4 жил үргэлжлэх бөгөөд дараах төрлийн сургуулиуд байна. Үүнд:

- ерөнхий боловсролын сургууль – ихэвчлэн гимнази гэж нэрлэдэг. Энэ нь дөрвөн жилийн сургалттай, сурагчид төгсөлтийн шалгалт өгсний үндсэн дээр дээд боловсролын байгууллагуудад элсэн суралцах боломжтой.
- мэргэжлийн дунд сургууль – тодорхой мэргэжлийн чиглэлийн, 3-4 жилийн сургалттай сургуулиуд орно.
- урлагийн сургууль – хөгжим, балет гэх мэт чиглэлээр сургалт явуулдаг, урлаг болон ерөнхий боловсролын хичээл заадаг сургуулиуд багтана.
- тусгай боловсролын сургууль – хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдүүдийг хамруулдаг.

Ерөнхий боловсролын тухай хуульд тодорхойлсоноор Үндэсний сургалтын хөтөлбөрийг Боловсрол, шинжлэх ухаан, технологийн хөгжлийн Яам болон Боловсролын хөгжлийн хүрээлэн хамтран боловсруулдаг бөгөөд:

- заавал судлах, сонгон судлах хичээлүүдийн жагсаалт,
- хичээл бүрийн сургалтын цаг,
- хичээл бүрийн зорилго, зорилтууд, агуулга, арга зүй, сэдвүүдийн нарийвчилсан тайлбар,
- нэмэлт (жишээ нь: нэмэлт, нөхөлт хичээл) болон хичээлээс гадуурх үйл ажиллагаа (жишээ нь: соёл, спортын үйл ажиллагаа, аялал экскурс гэх

мэт)-нд зарцуулах цагийн тоо, тайлбар зэргийг багтаасан байна.

Дээд боловсрол

Бүрэн дунд боловсрол эзэмшсэн хэн бүхэн дээд боловсролын байгууллагад элсэн суралцах боломжтой. Серб улсад дээд боловсрол нь бакалавр, магистр болон докторын гэсэн 3 түвшинтэй. Дээд боловсролын байгууллагууд нь үйл ажиллагаа явуулахдаа магадлан итгэмжлэгдсэн байх ёстой бөгөөд Боловсрол, соёл, технологийн хөгжлийн яамнаас гэрчилгээ авсан байх шаардлагатай. Тус яам нь дээд боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн төв байгууллага болохынхоо хувьд салбарын бодлогыг Засгийн газарт танилцуулж, оюутнуудын элсэлтийн төлөвлөгөөг боловсруулж, дээд боловсролын байгууллагуудын санхүүжилтийг хуваарилж, дээд боловсролын хөгжлийн ерөнхий зохицуулалтыг хийдэг.

Дээд боловсролтой холбоотой өөр нэг байгууллага нь Дээд боловсролын үндэсний зөвлөл бөгөөд тус зөвлөл нь дээд боловсролын байгууллагуудын дотоод үнэлгээ, чанарын баталгаажилтын стандартыг боловсруулж, үйл ажиллагаа явуулах зөвшөөрөл олгох зэрэг тогтолцооны уялдаа холбоотой гол асуудлуудын талаар стратегийн төлөвлөлт, шийдвэр гаргах үүрэгтэй.

Европын кредит цаг шилжүүлэн тооцох систем (ECTS) –ийн дагуу бакалаврын сургалт 3-4 жил үргэлжлэн 180-240 кредит цаг, магистрантур 1-2 жил буюу 60-120 кредит цаг, докторын сургалт 3 жил - 180 кредит цаг байна.

Ашигласан материал, эх сурвалж

<https://mpn.gov.rs/prosveta/predskolsko-i-osnovno-obrazovanje-2/>

<https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/>

Бэлтгэсэн:

Б.Баярмаа

bayarmaa0726@gmail.com